

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет Міжнародних відносин, політології та соціології
Кафедра суспільних комунікацій та регіональних студій

ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
(ЧАСТИНА 1 - КІЛЬКІСНІ МЕТОДИ)

Обсяг	6 кредитів (180 год.)
Семестр, рік навчання	4 семестр 2-й рік навчання
Дні, час, місце	Платформа zoom, оффлайн - Французький б-р, 24/26, за розкладом:
Викладач (-і)	Ятвецька Ганна, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри СКРС
Контактний телефон	+380504168148
E-mail	a.yatvetska@onu.edu.ua
Робоче місце	кафедра суспільних комунікацій та регіональних студій
Консультації	Онлайн-консультації - платформа zoom, очні консультації: Французький б-р, 24/26, ауд. 304, щотижнево за розкладом.
Комунікація	Здійснюється через очні зустрічі, месенджери та електронну пошту

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення дисципліни	Навчальна дисципліна «Технологія сучасного соціологічного дослідження (частина 1 - кількісні методи)» вивчає сучасні кількісні методи збору соціологічної інформації та можливості їх застосування у комплексних дослідженнях
Місце дисципліни в освітній програмі:	Дисципліна відноситься до обов'язкових курсів Знання, уміння і навички з «Математичні методи в соціології», передують даній дисципліні. А знання, уміння і навички з даної дисципліни потрібні для вивчення дисципліни «Комп'ютерне асистування в роботі соціолога», «Технологія маркетингового дослідження», «Соціологія освіти» та інших дисциплін, що стосуються галузевої соціології.
Мета курсу.	сформувати у студентів практичні навички та базу теоретичних знань для самостійної розробки кількісних соціологічних досліджень та для роботи у групі професіоналів, що розробляє та проводить кількісне соціологічне дослідження. Побудувати підґрунтя для засвоєння студентами навчального блоку щодо якісних досліджень та розуміння можливостей поєднання цих двох методологій у комплексному дослідженні соціальних явищ та процесів.
Завдання дисципліни:	– Надати студентам основні поняття та особливості кількісної методології;

	<ul style="list-style-type: none"> – Навчити студентів самостійно розробляти програму соціологічного дослідження та адаптувати існуючу програму до потреб поточного дослідження; – Ознайомити студентів з основними методологічними та методичними аспектами застосування вибіркового дослідження та навчити їх використовувати ці знання на практиці; – Сформувати у студентів навички конструювати інструментарій для проведення кількісного дослідження, або адаптувати існуючий інструментарій до особливостей дослідження; – Навчити студентів аналізувати інформацію про програми існуючих досліджень та проводити оцінку якості даних, що отримані за їх допомогою; – Навчити студентів розумінню методів «формуючої» соціології та наслідків їх застосування для суспільства; – Сформувати у студентів моральні та етичні якості, які необхідні для успішного виконання ними своїх професійних обов'язків.
Компетентності	<p>ЗК10. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.</p> <p>СК04. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.</p> <p>СК05. Здатність самостійно планувати, організовувати та проводити соціологічне дослідження.</p> <p>СК08. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога.</p>
Очікувані результати	<p>РН09. Вміти розробляти програму соціологічного дослідження.</p> <p>РН10. Володіти навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів.</p> <p>РН12. Знати та дотримуватися етичних норм професійної діяльності соціолога.</p>

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання	<p>Курс буде викладений у формі лекцій (20 год.), лабораторних (20 год.), практичних (20 год.) занять, організації самостійної роботи здобувачів (120 год.).</p> <p>Викладання та вивчення навчальної дисципліни здійснюється наступними методами:</p> <ul style="list-style-type: none"> – словесні методи: лекції, пояснення, формулювання запитань до викладача в ході лекцій, дискусії; – наочні методи: ілюстрація, демонстрація; – методи формування практичних умінь і особистісних якостей: виконання практичних та лабораторних завдань, дискусії, «мозкова атака», імітаційні ігри та тренінги, написання підготовка і здійснення доповідей перед аудиторією, формулювання запитань до студентів-доповідачів, розробка програмних елементів соціологічного дослідження. <p>Самостійна робота включає роботу з відкритими базами даних соціологічних досліджень, статистичними даними й виконанням</p>
--------------------------------	--

	<p>практичних завдань: підготовка розрахунків за обраними темами досліджень та підготовка висновків.</p>
<p>Зміст навчальної дисципліни</p>	<p>Змістовий модуль 1. Програмування соціологічного дослідження.</p> <p>Тема 1. Метод, методика і техніка соціологічного дослідження. Буденне та наукове знання. Наукове пізнання суспільства. Проблема етики у соціальних науках. Місце кількісних методів в структурі соціологічного пізнання. Кількісна та якісна парадигми в соціології. Методологія кількісного соціологічного дослідження. Поняття методу соціологічного дослідження. Методика, процедури та техніка соціологічного дослідження.</p> <p>Тема 2. Основні компоненти програми соціологічного дослідження. Програма соціологічного дослідження. Методологічний та процедурний розділи програми. Функції програми. Особливості програми теоретично-прикладного та прикладного дослідження (загальні положення). Оперативна соціологічна робота.</p> <p>Тема 3. Проблема, предмет, об'єкт, ціль та задачі соціологічного дослідження. Гносеологічна та предметна сторона проблемної ситуації. Класифікації проблем дослідження. Вимоги до розкриття проблеми. Попередній аналіз статистичної інформації, що стосується проблеми дослідження. Об'єкт та предмет дослідження. Взаємозв'язок проблеми, об'єкта та предмета дослідження. Особливості цілей в теоретично-прикладного та інженерно-прикладного дослідження. Основні, часткові та додаткові задачі дослідження. Послідовність висунення задач у залежності від цілі та виду дослідження.</p> <p>Тема 4. Операціоналізація основних понять. Робочі гіпотези дослідження. Емпірична інтерпретація та семантичне уточнення понять. Операціональне визначення понять. Соціальні показники: їх визначення та основні види. Послідовність дій у процесі уточнення понять. Проблема та ціль соціологічного дослідження як підстава для системного аналізу об'єкта дослідження. Схема цілісного аналізу об'єкта дослідження. Загальні та специфічні фактори, що визначають проблемну ситуацію. Явні та латентні фактори. Фактори об'єктивного та суб'єктивного характеру. Поняття робочої гіпотези. Види гіпотез. Основні вимоги до висунення та обґрунтування гіпотез.</p> <p>Тема 5. Організація та планування соціологічного дослідження. Формулятивний, дескриптивний, аналітично-експериментальний плани дослідження. План повторно-порівнювального дослідження. Організація та планування теоретично-прикладного дослідження. Поняття "пілотажу". "Генеральний пілотаж". "Польове дослідження". Специфіка проведення прикладного дослідження. Модель планування прикладного дослідження. Основні вимоги до прикладного дослідження. Екзит-поли – особливості планування та організації.</p>

Тема 6. Вибірка у соціологічному дослідженні.

Методологічні особливості застосування вибіркового методу у соціології. Поняття генеральної та вибіркової сукупностей. Репрезентативність вибірки. Похибка вибірки. Обчислення розміру вибірки. Вагомі розбіжності. Умови якості вибірки. Основні види вибірки: імовірнісна, цілеспрямована, стихійна, територіальна та виробнича. Принципи корекції результатів вибіркового методу. Технології побудови вибірових сукупностей.

Змістовий модуль 2. Методи збору інформації, яка підлягає кількісному аналізу.

Тема 7. Метод спостереження.

Спостереження як метод збору первинної соціологічної інформації: його переваги та недоліки. Класифікація видів спостереження (стандартизоване, нестандартизоване, включене, невключене, систематичне, несистематичне). Програма спостереження. Методи та інструментарій спостереження. Технології підвищення надійності спостереження.

Тема 8. Методи аналізу документів.

Документи як джерело інформації. Види документів. Проблема валідності документальної інформації. Традиційний (класичний) аналіз документів. Кількісно-якісний аналіз документів (контент-аналіз): межі його застосування. Головні елементи контент-аналізу: поняття про категорії, одиниці аналізу та одиниці рахунку. Засоби підвищення надійності інформації, яка отримана за допомогою контент-аналізу. Особливості вибіркового методу в контент-аналізі.

Тема 9. Анкетні опитування та інтерв'ю.

Поняття опитування, його переваги та недоліки. Різновиди опитувань (інтерв'ю, анкетне опитування, поштове та телефонне опитування). Принципи створення опитувального листа. Види питань в анкеті (опитувальному листі): відкриті та закриті, прямі та непрямі, особисті та неособисті, основні та контрольні. Методи підвищення надійності інформації, яка отримана шляхом опитування. Технології організації опитувань за місцем проживання та за місцем роботи респондентів. Експертне опитування, як вид соціологічного опитування.

Тема 10. Використання експерименту у соціології.

Проблема соціального експерименту. Область, границі та умови використання експерименту у соціології. Види експериментів. Структура соціального експерименту (побудова предмету дослідження, програма експерименту, реалізація експерименту, аналіз та оцінка результатів). Надійність та валідність результатів експерименту.

Змістовий модуль 3. Принципи виміру соціальних характеристик.

Тема 11. Шкала як еталон виміру. Побудова шкал.

Поняття виміру. Проблема вимірювання у соціології. Процедура побудови еталона виміру. Поняття надійності інструментарію. Обґрунтованість шкали, процедури підвищення обґрунтованості шкали: логічні судження, тест за "еталонною групою", пошук незалежного критерію, метод судів, побудова індексу. Сталість виміру. Прийоми перевірки інструментарію на сталість (повторний вимір, використання

	<p>декількох осіб для виміру даної якості, розбивка шкали). Точність та правильність виміру. Чутливість шкали.</p> <p>Тема 12. Характеристика шкал. Деякі види шкал.</p> <p>Класифікація шкал. Проста номінальна шкала. Частково упорядкована шкала. Порядкова шкала. Метрична шкала рівних інтервалів. Шкала пропорційних оцінок. Деякі особливі шкали (шкала Гуттмана, Терстоуна, Лайкерта, Богардуса, шкали для виміру цінностей). Обмеження при використанні шкал у соціології.</p> <p>Тема 13. Соціальні показники та індекси як інтегральні показники стану та змін.</p> <p>Соціальні показники: типи їх виміру. Первинні та вторинні показники. Методи стандартизації соціальних показників.</p> <p>Поняття індексу. Прості індекси. Система індексів. Якості індексів. Побудова індексів за одиницями сукупності та за елементами. Умови та обмеження використання індексного методу.</p> <p>Тема 14. Формуюча соціологія.</p> <p>Обов'язкові складові презентації результатів соціологічного дослідження. Особливості поширення інформації про результати опитування громадської думки, пов'язаного з виборами. Поняття формуючої соціології. Використання формуючої соціології у сучасному суспільстві</p>
<p>Перелік рекомендованої літератури</p>	<p style="text-align: center;">Основна</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Babbie E. The Practice of Social Research, Twelfth Edition. Wadsworth: Cengage Learning, 2010. 530 p. 2. Bell E. A., Bryman A. Social Research Methods. Oxford University Press, 2019. 456 p. 3. Walliman N. Social Research Methods. SAGE Publications, Limited, 2016. 264 p. 4. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування. Київ, Вид.дім «Києво-могилянська академія», 2017 – 350 с. 5. Сучасні методика контент-аналізу: навчальний посібник / За заг. ред. Костенко Н., Батаєвої К., Іванова В. Київ: Кондор, 2018. 256 с. <p style="text-align: center;">Додаткова</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сучасні методи збору і аналізу даних в соціології. Матеріали VI Міжнародних соціологічних читань пам'яті Н.В. Паніної / За науковою редакцією Є.І. Головахи. Київ. Інститут соціології НАН України, 2013. 140 с 2. Головаха Є., Горбачик А. Тенденції соціальних змін в Україні та Європі: за результатами «Європейського соціального дослідження» 2005-2007-2009-2011. Київ. Інститут соціології НАН України. 2012, с. 5-14 3. Методологія і організація наукових досліджень: дослідження в соціально-економічних науках. Навчальний посібник. 2016. URL: http://management.fmm.kpi.ua/wp-content/uploads/2014/12/Sytnik_Methodology.pdf

Електронні інформаційні ресурси	
Державна служба статистики https://www.ukrstat.gov.ua/	
1.	Андрій Горбачик. Методологія соціологічного дослідження: https://www.youtube.com/watch?v=n_aUTDMFvK0&list=PLMo3hjHjzYJvKUAj5-y7dalW6SW8LsY-J
2.	Андрій Горбачик. Організація та методи вибіркового дослідження в соціології: https://www.youtube.com/watch?v=1qOqGET7o4M&list=PLMo3hjHjzYJsUKjyjeEgahEmFbzS_FKvP
3.	Довідково-інформаційний портал Sociosite: www.sociosite.net
4.	Вісник КПІ ім. Ігоря Сікорського. Соціологія. Політологія. Право. http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua/archives
5.	Сайт Інституту соціології НАН України: https://i-soc.com.ua/ua/edition/publications
	Київський міжнародний інститут соціології: https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports

ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль проводиться з метою визначення рівня підготовленості студента з певних тем, розділів робочої навчальної програми, якості виконання конкретних завдань та здійснюється впродовж семестру під час проведення аудиторних занять (лекції, лабораторні заняття) та при виконанні самостійної роботи.

Об'єктом поточного оцінювання є:

- програмний матеріал, який викладається на лекціях;
- питання і проблеми, що обговорюються та відпрацьовуються на практичних заняттях;
- програмний матеріал для самостійного вивчення, який передбачений робочою програмою та включає роботу зі спеціалізованими програмами для обробки та аналізу даних, статистичними даними і даними різних соціологічних досліджень та написання звіту або підготовка презентації результатів.

Критерії оцінювання поточного контролю: оцінюються знання, які виявив здобувач при роботі на лабораторних заняттях та при виконанні самостійної роботи.

Форма підсумкового контролю – усний іспит.

Загальна підсумкова оцінка (сума балів) складається з оцінки поточного контролю результатів навчання впродовж семестру та оцінки результатів навчання при проведенні контрольних заходів під час підсумкового контролю (іспит).

Кількість балів за поточний контроль – 80.

Максимальна кількість балів за підсумковий контроль – 20.

Здобувач допускається до іспиту за навчальну дисципліну, якщо він виконав усі види практичних робіт, передбачених робочою програмою незалежно від сумарної кількості балів, отриманих за результатами поточного контролю за семестр.

Результати академічної успішності студентів виставляються у вигляді оцінки за національною шкалою, 100-бальною та шкалою ЄКТС.

Розподіл балів за методами і формами роботи здобувачів

Метод	Форма	Бали	Максимум

Практичний контроль (поточний та періодичний)	Робота на лабораторних заняттях та практичних заняттях	1 бал	20 балів у семестрі
Презентація підготованого матеріалу з самостійної роботи, презентація частин ескізу програми дослідження	Письмова робота, виступ	5 балів	60 балів
Підсумковий контроль (іспит)		20 балів	100

Самостійна робота здобувачів

Форми	Методи контролю	Строки здачі завдань
Підготовка презентації	презентація	<i>Темати та строки виконання завдань обговорюються заздалегідь із викладачами.</i>
Написання тексту публічної доповіді	усна доповідь	
Виконання практичних завдань (письмовий та усний переклад)	вправи	
Складання тезаурусу	тезаурус	
Написання есе	есе	
Підготовка усної доповіді	доповідь	

Критерії оцінювання самостійної роботи

Вид	Максим. к-сть балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Підготовка завдань	5	здатність студента/-ки презентувати доповідь, відповідно до змісту навчального матеріалу та супроводити її оригінальним візуальним представленням.
Публічна доповідь	5	Здатність підготувати текст доповіді, використовуючи навички, закріплені на лабораторних заняттях.

ПОЛІТИКА КУРСУ

<i>Політика щодо дедлайнів та перескладання</i>	Роботи, виконання і здача яких здійснюється з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-10 балів). Перескладання заліку / іспиту можливе з дозволу деканату за наявності поважних причин або за письмовою заявою (апеляцією) здобувача/-ки до декана.
<i>Політика щодо академічної доброчесності</i>	Здобувачі повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначає Кодекс академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І. І. Мечникова http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/acad-dobrochesnost.pdf .

	У разі порушення здобувачем/-кою вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому, викладачі залишають за собою право змінити тему завдання.
Політика щодо відвідування та запізень	Відвідування практичних занять є обов'язковим компонентом оцінювання, що передбачає нарахування балів. За об'єктивних причин (наприклад, воєнний стан, епідемії, хвороба здобувача\ки, стажування за академічною мобільністю тощо) навчання може відбуватись дистанційно в он-лайн формі за графіком, погодженим із викладачами.
Мобільні пристрої	Дозволяється використання мобільних пристроїв на практичних заняттях за необхідності групової роботи у спеціальних Додатках.
Поведінка в аудиторії	Усі здобувачі беруть активну участь у всіх заняттях: опитуваннях, дискусіях, під час практичних занять. Виконують усі навчальні завдання вчасно, відповідно до робочої навчальної програми. Усі здобувачі повинні дотримуватися правил поведінки в аудиторії на засадах партнерських стосунків, взаємоповаги, взаємопідтримки та взаємодопомоги.